

низької результативності як навчально-виховного процесу, так і процесу соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в цілому.

Список використаної літератури

1. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А. А. Колупаєва. — К.: Сам міт-Кни га, 2009. — 272 с. — (Інклюзивна освіта). — Бібліогр.: с. 240–269.
2. Колупаєва А. А., Данілявічюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / Колупаєва А. А., Данілявічюте Е. А., Литовченко С. В. — К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. — 197 с.
3. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. — 2010. — № 34/35/36. — С. 46–49.
4. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посібник для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». — 2-е вид. — К.: Київ. ун-тім. Бориса Грінченка, 2011. — 288 с.
5. Таранченко О. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / О. М. Таранченко, Ю. М. Найда. — К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. — 124 с.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УДК 37.018.46+37.022

Лариса Василівна Коваленко,
*завідувач відділу методики викладання
української мови та літератури
мов національних меншин і зарубіжної літератури,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. В умовах розбудови національної системи освіти в Україні особливої гостроти й актуальності набувають питання підвищення й розвитку професійної компетентності вчителів. Сьогодні ефективність педагогічної праці залежить не тільки від базової професійної підготовки, а й від подальшого розвитку професійної компетентності (ПК) в системі післядипломної педагогічної освіти (ППО) на засадах використання інтерактивних технологій навчання, сутність впровадження яких полягає в тому, що педагог підвищує свій фаховий рівень, розвиває свою професійну компетентність як у ході скерованої викладачем взаємодії з іншими педагогами під час сумісної мовленнєвої розумової праці, так і в процесі самостійної творчої й пошукової діяльності, спрямованої на розв'язання проблемних ситуацій. Таким чином, зумовлена актуальність проблеми

інтерактивного навчання, яка підтверджується практичною потребою розвитку професійної компетентності, зокрема, вчителів-філологів.

Важливого значення набуває інноваційна діяльність методичних служб системи післядипломної педагогічної освіти, яка характеризується системним експериментуванням, апробацією, інтенсифікацією та оптимізацією процесу розвитку професійної компетентності вчителів-філологів через впровадження сучасних навчальних, виховних, управлінських технологій, форм і методів професійного зростання педагогів, зокрема, інтерактивних.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях сучасних українських лінгвістів і лінгводидактів представлено складові професійної компетентності вчителя української мови і літератури (К. Везетіу, Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Зарічанська, Л. Мацько, Т. Мельник, А. Нікітіна, М. Пентиліук, Л. Решетняк, О. Семенов, В. Студенікіної, О. Тищенко, А. Фасоля тощо). Особливе місце посідають дослідження, присвячені інтерактивному навчанню, таких вчених як І. Абрамова, Н. Балицька, О. Біда, Г. Волошина, О. Єльнікова, Н. Коломієць, О. Пехота, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун, В. Рибальський, Т. Сердюк, А. Смолкін, П. Шевчук та ін.

Численні праці авторитетних учених свідчать, що досліджувана проблема належить до пріоритетних у вітчизняній педагогічній науці. Проте всебічно обґрунтованої теорії та методики розвитку професійної компетентності вчителів української мови та літератури засобами інтерактивних технологій у навчальному процесі системи ППО поки що не створено.

Мета наукової публікації полягає в пошуку шляхів вирішення проблеми розвитку професійної компетентності вчителів української мови та літератури засобами інтерактивних технологій в системі післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Учитель української мови та літератури - це провідник ідей із чіткою громадянською позицією, системою цінностей, високою комунікативною культурою, здатністю залучати учнів до планування та регулювання освітнього процесу. Функція розвитку професійної компетентності вчителя-філолога в системі ППО має полягати не в передаванні знань, а в формуванні навичок здобувати їх.

Критерієм оцінювання професійної компетентності вчителя-філолога є не тільки система сформованих предметних або міжпредметних компетенцій, а й позапредметних, не прив'язаних до навчальних предметів «Українська мова» та «Українська література», вияв у філолога ключових компетенцій, що відображаються в інтелектуальній, комунікативній, інформаційній, суспільно-політичній та особистісній сферах. Треба враховувати, що на сучасному етапі

розширюються функції вчителя української мови та літератури, пов'язані з пошуковою, науково-дослідницькою, соціальною, культурно-просвітницькою діяльністю.

За визначенням О. Семеног, професійна компетентність учителя української мови та літератури – це «інтегральна особистісна якість, що включає педагогічну, психологічну, лінгвістичну, мовну, комунікативну, фольклорну, літературну, етнокультурознавчу, методичну, інформаційну, дослідницьку компетенції й виявляється на високому рівні готовності філологів до педагогічної діяльності» [1, с. 38].

І. Халимон стверджує, що професійна компетентність вчителя-філолога є «результатом оволодіння фахівцем професійними компетенціями – загальнокультурною, педагогічною, психологічною, лінгводидактичною, навчально-пізнавальною, комунікативною (до складу якої входять мовна (лінгвістична), мовленнєва, соціокультурна)» [2, с. 15].

В цьому контексті зростає зацікавленість у інноваційних технологіях навчання, зокрема, в інтерактивних. Саме вони надають можливість підвищити пізнавальну активність, посилити діяльнісний та особистісно зорієнтований підхід у навчанні, а також сприяти розвитку професійної компетентності вчителів української мови та літератури.

У науковій літературі існують різні погляди щодо класифікації інтерактивних технологій навчання. Систему форм навчальної діяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації становлять фронтальна (викладач проводить заняття з усім колективом слухачів), індивідуальна (навчальна робота проводиться з кожним окремим курсантом), групова (робота проводиться з невеликими групами слухачів), та парна (навчальна робота організовується у постійних або змінних парах). Класифікувати інтерактивні методи навчання, які використовуються у навчальному процесі ППО, можна відповідно до дидактичної мети (Рис. 1).

Групи інтерактивних методів навчання (відповідно до дидактичної мети)			
↓	↓	↓	↓
Удосконалення теоретичних основ професійної діяльності	Формування і удосконалення професійних умінь та креативності	Вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду	Розвиток здатності до самоосвіти
<i>евристична бесіда; «брейнстормінг» («мозкова атака»); групова дискусія; інтерактивна лекція...</i>	<i>розв'язання педагогічних завдань; методи ігрового моделювання; аналіз конкретних ситуацій; ділові ігри...</i>	<i>аукціон педагогічних ідей; тренінг; спостереження і аналіз педагогічних явищ за спеціальним алгоритмом...</i>	<i>метод проектів; самостійна робота, яка переходить у групову роботу; «самостимулювання»...</i>

Рис 1. Групи інтерактивних методів навчання слухачів ППО

Інтерактивні технології навчання не виключають індивідуальну роботу слухачів. Традиційна педагогічна підготовка передбачає цілеспрямоване формування навиків роботи з індивідуальними засобами навчання. Одночасно в курсовій підготовці важливою є роль викладача, який координує доступність інформаційних каналів для слухачів, що в подальшому виходитимуть на рівень інтерактиву.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Організаційні форми і методи навчання в процесі навчання дорослих повинні відповідати дидактичним вимогам андрагогіки, враховуючи не тільки освітній рівень педагога, його досвід, вік, здібності і т.п., але й сприяти активній взаємодії педагога з колегами, його самореалізації у спілкуванні та творчому пошуку. Це потребує науково обґрунтованих методичних розробок.

Список використаної літератури

1. Семенов О. М. Система професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (в умовах педагогічного університету) : дис. доктора пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / О. М. Семенов. – К., 2005. – 476 с.

2. Халимон І. Й. Формування професійної компетентності вчителя з другої спеціальності „Іноземна мова” : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / І. Й. Халимон. – Житомир, 2009. – 20 с.

3. Романовський О.Г., Пономарьов О.С., Пазиніч С.М. Зміст і сутність педагогічної діяльності : Навч. посібник / О.Г.Романовський, О.С. Пономарьов, С.М. Пазиніч. – Харків : НТУ «ХПІ», 2007. – 228 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМПАТІЇ ПІДЛІТКІВ **УДК 159.942**

Евеліна Анатоліївна Кожокар,

*студентка II-го курсу спеціальності «Практична психологія»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Для розбудови сучасного демократичного суспільства необхідно мати всебічно розвинених, вихованих, соціально активних представників молоді. Формування гуманної, духовно і фізично зрілої особистості, передбачає достатньо високий рівень її морально-етичних цінностей і, найперше, розвитку емпатійності. Саме вона є емоційною основою моральної сфери особистості, характеризує її здатність розуміти стани інших, тісно пов'язана із психологічними новоутвореннями та соціогенними потребами людини [1, с.165]. За допомогою емпатії, підлітки усвідомлюють необхідність дотримуватись норм, що регулюють